

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Sociale veiligheid als dogma

door Joke van Saane De auteur is hoogleraar Zingeving en leiderschap aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. Zij belicht in deze rubriek maatschappelijke verschijnselen door er net wat anders tegen aan te kijken.

We zijn er zo langzamerhand aan gewend geraakt dat we van tijd tot tijd opgeschrikt worden door onderzoeken naar veiligheid binnen organisaties en bedrijven. Vooral in de publieke sector is het geregeld raak. Omroepen, universiteiten, politieke partijen en andere instellingen blijken voor een deel van de eigen mensen geen fijne en veilige werkplek te vormen. Het is een groot goed dat de norm hier hoog ligt: iedereen heeft recht op veiligheid, en iedere organisatie is verplicht om te voorzien in mogelijkheden voor klachtenprocedures en in verbeterprocessen.

Die hoge norm lijkt echter ook een paar schaduwzijden te hebben. Als sociale veiligheid immers het hoogste goed vormt en daarmee ononderhandelbaar wordt, is het ook aantrekkelijk om allerlei meningsverschillen en zelfs conflicten in dat frame te plaatsen. Dreigend ontslag of teleurstellende onderhandelingen krijgen een andere lading onder de noemer sociale veiligheid. 'Ik word ontslagen omdat ik niet zo goed functioneer' voelt heel anders dan 'Ik word ontslagen omdat mijn leidinggevende geen feedback accepteert en mij kleineert'. Van schuldige verander je zomaar in slachtoffer. Een andere schaduwzijde van de hoge norm is dat hoge normen vaak heel abstract worden geformuleerd. Dat is bij sociale veiligheid ook nogal

eens het geval: valt alles wat iemand als onveilig ervaart er daadwerkelijk ook onder? De grenzen tussen veilig en onveilig zijn meestal vaag gedefinieerd omdat niemand in de positie wil komen tegen een ander te moeten zeggen dat hij of zij de onveiligheid overdrijft, met veel onduidelijkheid en oneigenlijk gebruik als gevolg. En dat brengt me bij nog een derde schaduwzijde van sociale veiligheid als hoge en absolute norm: het wordt op deze manier een zichzelf versterkend en een zelfbevestigend frame. Ontkenning van onveiligheid kan door de aanklager altijd begrepen worden als bevestiging van die onveiligheid én als gebrek aan kritische reflectie. De stelling is altijd waar en kan niet bestreden worden.

Deze redeneringen kennen we ook uit het domein van religie. Voor een gelovige kan alles een bevestiging zijn van het eigen geloof; argumenten van niet-gelovigen zijn per definitie verdacht. En ook binnen religies zijn de hoogste begrippen (God, goed en kwaad) altijd waar, maar ook abstract en niet empirisch of rationeel te toetsen. Het is waar zolang er gelovigen zijn die het zo ervaren. Sociale onveiligheid loopt het risico als een religieus dogma te gaan gelden: het is waar zolang en zodra er mensen zijn die het persoonlijk zo ervaren. Dat maakt het maatschappelijke gesprek hierover niet eenvoudiger.